

Donationer av Fredrik Benzinger till Postmuseum

Under fjolåret överlämnades till Postmuseum av konsul Fredrik Benzinger tvenne donationer, som för filatelister äro av särskilt stort intresse. De utgöras av en omfattande samling förslagsritningar, gravyrprov, plåtprov, färgprov m. m. för de frimärken, som emitterades från år 1885 och fram till år 1920. Samlingen ger en utomordentligt god bild av det oerhörda och samvetsgranna arbete, som föregick tryckningen av dessa frimärken, och den utgör en lärorik och allmänbildande framställning av hur man under denna tidsrymd arbetade sig fram till nya frimärkstyper. Den är värdefull även ur den synpunkten, att en mycket stor del av objekten äro unika. Detta gäller givetvis förslagsritningarna och ett antal gravyrprov, men även av många andra tryck existera inga andra exemplar än de, som ingå i donationssamlingarna. Ett litet axplock av rariteterna skall här göras.

Den första donationen omfattar perioden fram till tronskiftet 1907. De äldsta förslagsritningarna i detta band voro avsedda för 12 öresfrimärken med konung Oscars porträtt. De äro utförda i samma

storlek som de tilltänkta frimärkena. Tre äro blyertsteckningar, och två av dem ha belagts med färg, det ena i svenska flaggans färger. Ett annat utkast är utfört med pensel i violett färg. Denna nämnda valör kom dock aldrig att tryckas i porträtttyp, utan snart började man med förarbetet för 10 öresmärket.

För 10 öresvalören med konung Oscars bild i boktryck finnas intressanta förslag. De flesta av dessa utgöras av teckningar till ramen, medan mittpartiet utgöres av en fotografisk kopia av det godkända porträttet. Ett av förslagen bär i marginalen anteckningen "godkänt/R", vilket anger, att dåvarande generalpostdirektören Wilhelm Roos godtagit det.

Den övervägande delen av Oscarssamlingen utgöres av provtryck. För boktrycksmärkena finnas avdrag från 6 olika provgravyrer, i regel utförda i såväl blå som röd färg, och ännu rikligare äro gravyrproven representerade av koppartrycksmärkena i Oscarstyp. För dessa senare tillverkades sålunda av örevalörerna ett dussintals olika gravyrer, och från alla dessa finnas avtryck, ofta i olika färger. I några fall tillverkade man även plåtar efter gravyrer, som icke godkänts, och även tryck från dessa på olika papperssorter ingå i donationen. Plåtarna från en sådan ej godkänd gravyr, känd under benämningen typ "smalt huvud" användes enligt Generalpoststyrelsens protokoll för färgprövning, och i samlingen finnes ett stort antal sådana färgprov av 5, 10 och 20 öres valörerna, av vilka några ha använts för provavstämpling.

Ungefär lika många provgravyrer som vid öremärkena tillverkades också för 1 kronasvalören. De bilda ett färgrikt inslag, eftersom de utförts i tvåfärgstryck och en mängd färgkombinationer prövats. Så t. ex. finnes av enbart den godkända gravyrtypen icke mindre än ett 30-tal olika färgprov i samlingen, och de flesta av dem utgöras av par eller block, vilket än mera höjer effekten. Även av samtida tvåfärgade siffertypsfrimärkena finnes en mängd färgprov.

Alla de nu nämnda trycken ingå i den första donationen. Den andra omfattar provtryck för de under åren 1910—1920 tillverkade frimärkena i vapentyp och Gustafstyp samt tjänstefrimärkena i litet format. För dessa märken började man icke med graveringsarbetet, förrän originalteckningarna godkänts. Mycken möda nedlades på porträttfrimärkena, och särskilda svårigheter vållade graveringen av konung Gustafs bild, som utfördes efter ett fotografi. De skickliga gravörerna A. Pichel och F. Schirnböck anmodades att utföra detta. En rad tryck från deras förslag till porträttgravyrer äro av synnerligen stort intresse.

Vid Oscarsmärkena laborerade man i stor utsträckning med gravyrer, men vid Gustafsemissionerna experimenterade man framför allt med papperet. Svårigheten att trycka upp den fina gravyren samt besvärligheterna med lumppapperets krympning gjorde, att en mängd plåtprov i olika färg utfördes. I samlingen äro de rikligt representerade. Där finnas utmärkta plåtprov från originalplåtarna, gjorda i Wien, samt en mängd färgprov, ävenledes utförda i Wien, men tryckta med speciellt för ändamålet tillverkade plåtar med hemligt tecken. Där finnes också en representativ serie mer eller mindre lyckade plåtprov, utförda i Stockholm.

Här är icke platsen för en utförlig beskrivning av de olika objekten i donationen, i synnerhet som en detaljerad handbok över dem redan tidigare utgivits i tryck, här må blott framhållas, att för den historiskt intresserade filatelist, som vill veta något om frimärksbildens tillkomst, är donationen av oskattbart värde.

Hugo Olsson.